Αντώνης Σαμαράκης

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΕΛΠΙΣ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ζητείται ελπίς**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Αντώνης Σαμαράκης
ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Χρυσούλα Τσιρούκη
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Γιάννης Μπουτέας
ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Χρυσούλα Μπουκουβάλα
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά, Ελένη Σταυροπούλου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Ι. Πέππας ΑΒΕΕ
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ηλιόπουλος Θ. – Ροδόπουλος Π. Ο.Ε.

© Ελένη Σαμαράκη, 2013
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2013

Πρώτη έκδοση: (αυτοέκδοση), 1954
Ενενηκοστή δεύτερη έκδοση: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Ιούνιος 2013

ISBN 978-618-01-0316-8

Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομιχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

Αντώνης Σαμαράκης

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΕΛΠΙΣ

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

ΟΛΑ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ
Σήμα κινδύνου, 1η έκδοση, 1959, 29η έκδοση, 2010
Το λάθος, 1η έκδοση, 1965, 67η έκδοση, 2013
Εν ονόματι, 1η έκδοση, 1998, 19η έκδοση, 1999

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
Ζητείται ελπίς, 1η έκδοση, 1954, 92η έκδοση, 2013
Αρνούμαι, 1η έκδοση, 1961, 38η έκδοση, 2013
Το διαβατήριο, 1η έκδοση, 1973, 26η έκδοση, 2013
Η κόντρα, 1η έκδοση, 1992, 17η έκδοση, 2010

Ποιήματα, 2008

Αυτοβιογραφία 1919-, 1η έκδοση, 1996, 5η έκδοση, 2000

ΒΡΑΒΕΙΑ

Κρατικό Βραβείο Διηγήματος, 1962
Βραβείο Μυθιστορήματος των «12», 1966
Μεγάλο Βραβείο Αστυνομικής Λογοτεχνίας, 1970 (Γαλλία)
Βραβείο Λογοτεχνίας Ευρωπάλια, Βρυξέλλες, 1982
Κρατικό Βραβείο Τεχνών και Λογοτεχνίας, 1995 (Γαλλία)
Σε 33 γλώσσες, σε όλο τον κόσμο * 114 ξένες εκδόσεις

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

Ξανθός ιππότης

Ένα βράδυ, τον περασμένο Ιανουάριο, μπήκε σ' ένα διανυκτερεύον φαρμακείο και πήρε ένα κουτάκι καθαρτικές παστίλιες. Υπέφερε από επίμονη δυσκοιλιότητα τα τελευταία χρόνια. Ύστερα πήγε να πάρει το λεωφορείο για το σπίτι του.

Είχε μεγάλη ουρά στη στάση. Περίμενε υπομονετικά. Τέλος μπήκε. Ήτανε όρθιος. Κοντούλης, παχουλός, με κοιλίτσα. Τον περασμένο Νοέμβριο είχε πατήσει τα σαράντα εφτά.

Δίπλα του ένας τον ζούλαγε. Σε λίγο σηκώθηκε μια γυναίκα, κατέβηκε, και κάθισε αυτός. Τότε βρήκε στο κάθισμα το περιοδικό *Ο κόσμος των παιδιών*. Ένα περιοδικό για παιδιά. Πρώτη φορά το 'βλεπε. Δεν είχε δοσοληψίες με περιοδικά για παιδιά.

Έριξε μια ματιά στο πολύχρωμο εξώφυλλο. Παρίστανε έναν καουμπόι να καλπάζει πάνω σ' ένα άσπρο άλογο. Από κάτω έγραφε: «Παρακολουθήστε το καινούργιο μας μυθιστόρημα "Περιπέτεια στο Φαρ Ουέστ", που αρχίζει σ' αυτό το τεύχος».

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

Έβγαινε κάθε Σάββατο, έγραφε στο εξώφυλλο. Ήτανε το τελευταίο τεύχος, τα φύλλα άκοπα. Δεν ήξερε τι να το κάνει. Δεν είχε παιδιά, δεκατέσσερα χρόνια παντρεμένος, αιτία μια «ανεπάρκεια» της γυναίκας του. Στο υπουργείο, που ήτανε κατώτερος υπάλληλος δεκαοχτώ ολόκληρα χρόνια, οι συνάδελφοί του τον δουλεύανε που δεν είχε καταφέρει να κάνει παιδί.

Κοίταξε γύρω του μην ήτανε κανένα παιδί να του το δώσει. Μα είδε μονάχα μεγάλους. Θα το 'δινε, σκέφτηκε, στο ανιψάκι του, της πρώτης του ξαδέρφης παιδί, ένα αγοράκι έντεκα χρονών, αγρίμι. Μένανε κοντά στο σπίτι τους.

Στο λεωφορείο μύριζε άσχημα.

Φτάνοντας στο σπίτι του, πήγε στο δωματιάκι που το 'χε αποκλειστικά δικό του, δίπλα στην τραπεζαρία. Είχε ένα μικρό γραφείο εκεί, τη βιβλιοθήκη του, δύο εταζέρες με βιβλία. Το φαΐ δεν ήταν ακόμη έτοιμο, η γυναίκα του ήτανε στην κουζίνα, μακαρόνια με κιμά έφτιαχνε. Πήγε στο δωματιάκι ώσπου να γίνει το φαΐ. Το περιοδικό το άφησε σε μια εταζέρα. Άνοιξε την εφημερίδα του. Του πόναγε το αριστερό του πόδι. Είχε ρευματισμούς. Θα έβαζε τη γυναίκα του να τον τρίψει. Όταν ο καιρός ήταν υγρός, όταν ανέβαινε σκάλες, υπέφερε.

Θα είχε περάσει καμιά βδομάδα από τότε. Βράδυ· ύστερ' από το φαΐ, δεν είχε όρεξη για ύπνο. Κλείστηκε στο δωματιάκι κι άνοιξε έναν τόμο της Εγκυκλοπαίδειας.

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

Η γυναίκα του είχε ψήσει καφέ. Ύστερα ξάπλωσε.

Διάβασε καμιά δεκαριά λεπτά. Βαρέθηκε. Σηκώθηκε, έκοψε βόλτες στο δωμάτιο, άναψε τσιγάρο. Στο τέλος, είπε να πάει για ύπνο. Τότε πήρε το μάτι του τον *Κόσμο των παιδιών* που τον είχε ξεχάσει στην εταζέρα. Σκέφτηκε να σκοτώσει λίγο την ώρα του.

Ήταν έντεκα παρά είκοσι περίπου όταν το πήρε το περιοδικό. Ήτανε μιάμιση όταν το άφησε.

Το ξεκοκάλιασε ολόκληρο. Διάβασε τα δυο μυθιστορήματα: «Περιπέτεια στο Φαρ Ουέστ» και «Δυο χρόνια στη ζούγκλα», που συνεχίζονταν από προηγούμενα τεύχη. Τα διηγήματα. Το παραμύθι για τα μικρότερα παιδιά: «Η νεράιδα του φθινοπώρου». Τη σελίδα «Πνευματικές Ασκήσεις», έλυσε το σταυρόλεξο, έλυσε αινίγματα, βρήκε και τη «Μαγική Εικόνα», που τον παίδεψε κάμποση ώρα, πείσμωσε και τα κατάφερε στο τέλος· ένα κουνελάκι ήτανε το ζητούμενο που το γύρευε η μητέρα του. Διάβασε και τη σελίδα «Οι μικροί μας φίλοι γράφουν», όπου δημοσιεύονταν λογοτεχνικά κομμάτια των μικρών αναγνωστών. Διάβασε και τη σελίδα «Οι μικροί μας φίλοι μεταξύ τους», όπου τα παιδιά, με διάφορα ψευδώνυμα, αλληλογραφούσαν, πειράζονταν. Τέλος έβαλε το περιοδικό σ' ένα συρτάρι του γραφείου του και πήγε για ύπνο. Ξάπλωσε δίπλα στη γυναίκα του, που κοιμόταν ανάσκελα με το στόμα μισάνοιχτο.

Είδε ένα όνειρο εκείνη τη νύχτα. Ήτανε καουμπόι και κάλπαζε σε μια κοιλάδα του Φαρ Ουέστ, πάνω στο άσπρο του άλογο. Καλπάζοντας έτσι, γύρισε από τ' άλλο πλευρό

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

κι έπεσε πάνω στη γυναίκα του, δίχως να ξυπνήσει. Ξύπνησε όμως η γυναίκα του, νόμισε στην αρχή πως ο άντρας της είχε επιθυμήσει τρυφερότητες που τις είχανε κόψει τελευταία. Βλέποντάς τον να κοιμάται, γύρισε στο άλλο πλευρό και ξανακοιμήθηκε.

Κάτι είχε συμβεί μέσα του από κείνη τη νύχτα. Κάτι είχε αλλάξει.

Κάθε Σάββατο έπαιρνε τον *Κόσμο των παιδιών*. Την ώρα που τον έπαιρνε, στο κιόσκι, έριχνε κλεφτές ματιές γύρω του. Είχε την αίσθηση πως έκανε κάτι παράνομο. Το ίδιο βράδυ, ύστερ' από το φαΐ, κλεινότανε στο δωματιάκι και διάβαζε το περιοδικό. Δεν είχε πει σε κανέναν τίποτα. Ποιος θα μπορούσε να τον νιώσει!

Τα τεύχη τα κλείδωνε σ' ένα συρτάρι του γραφείου του.

Κάτι είχε συμβεί μέσα του. Διαβάζοντας τον *Κόσμο των παιδιών* είχε ξαναβρεί τον κόσμο των παιδιών. Έναν κόσμο που ήταν τόσο αλλιώτικος από τον κόσμο των μεγάλων!

Στο υπουργείο, έπαψε πια να σκύβει το κεφάλι. Άλλοτε, βλέποντας κάτι στραβό, δε μίλαγε, από φόβο, από συνήθεια να τα δέχεται όλα αδιαμαρτύρητα. Τώρα ήτανε διαφορετικός. Μια μέρα μάλιστα που τον κάλεσε στο γραφείο του μια από τις «προσωπικότητες» του υπουργείου, ένας διευθυντής, και τον επίεσε να κάνει κάτι παράνομο που του πέρναγε από το χέρι, να πρωτοκολλήσει μιαν αίτηση με παλιά ημερομηνία, αυτός όχι μονάχα αρνήθηκε, χτύπησε και τη

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

γροθιά του στο γραφείο του διευθυντή με τόση δύναμη που χύθηκε ο καφές και λέρωσε κάτι έγγραφα. Ο διευθυντής τα είχε χαμένα. Ποτέ δεν το περίμενε αυτό.

Η γυναίκα του είδε την αλλαγή του. Τον είδε να περιποιείται τον εαυτό του, αγόρασε δυο γραβάτες, συμμορφώθηκε. Ανησύχησε. Υποψιάστηκε πως μια άλλη γυναίκα μπήκε στη ζωή του. Ησύχασε όμως βλέποντάς τον να 'ναι πολύ τρυφερός μαζί της. Συλλογίστηκε πως ο παλιός έρωτάς του γι' αυτήν είχε ξαναφουντώσει.

Συν τοις άλλοις, του πέρασε και η δυσκοιλιότητα.

Έστειλε μια μέρα στο περιοδικό ένα πεζοτράγουδο που είχε γράψει. «Φθινοπωρινός ρεμβασμός» το 'λεγε. Το έστειλε για τη σελίδα «Οι μικροί μας φίλοι γράφουν». Χρειάστηκε βέβαια να πάρει ψευδώνυμο. Σκέφτηκε διάφορα, τέλος διάλεξε «Ξανθός Ιππότης». Ήτανε μελαχρινός, ωστόσο από παιδί ζήλευε τους ξανθούς, ήθελε να ήτανε ξανθός.

Του το δημοσιέψανε το πεζοτράγουδο. Τι χαρά που ένιωσε! Του δημοσιέψανε κι άλλο ένα. Ένα τρίτο το απορρίψανε. Του απαντήσανε: «Το θέμα που διάλεξες, μικρέ μας φίλε, ανώτερο από την ηλικία σου. Περίμενε να μεγαλώσεις λιγάκι και ξαναδοκιμάζεις».

Έτσι ήτανε τα πράγματα, όταν, δυόμισι μήνες περίπου ύστερ' από την πρώτη νύχτα που είχε περάσει με τον *Κόσμο των παιδιών*, είδε στο τελευταίο τεύχος, στη σελίδα «Οι μικροί μας φίλοι μεταξύ τους», τα εξής:

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

«Αποφασίσαμε να οργανώσουμε ένα μουσικοφιλολογικό βραδινό. Προσκαλούμε λοιπόν τους παρακάτω, γνωστούς και αγνώστους φίλους μας, να μας χαρίσουνε τη χαρά της παρουσίας τους: Κάρμεν, Μαρία Στούαρτ, Αγράμπελη, Σιδηρούν Προσωπείον, Μέγαν Ναπολέοντα, Μελαγχολικόν Ιππότην, Ξανθόν Ιππότην...»

Ακολουθούσανε μερικά ψευδώνυμα ακόμα. Και παρακάτω:

«Τους περιμένουμε, όλους εξάπαντος, την Παρασκευή 2 Απριλίου, ώρα 7 μ.μ., οδός Νίκης 145, γ΄ όροφος.

Βερενίκη – Βασίλισσα του Σαβά – Μαύρος Πειρατής – Ποσειδών – Δαίμων των Κυμάτων»

Βέβαια, θα στενοχωρούνταν τα παιδιά, σκέφτηκε, που θα έλειπε από τη συντροφιά τους ο «Ξανθός Ιππότης», όμως δεν μπορούσε να γίνει διαφορετικά.

«Νίκης 145!» φώναξε του σοφέρ. «Όσο μπορείς πιο γρήγορα! Θα 'χεις το διπλό απ' ό,τι γράψει το ρολόι».

Δυο φορές παραλίγο να τρακάρουνε έτσι που τρέχανε. Το μόνο που τον ένοιαζε ήτανε να φτάσει το ταχύτερο εκεί. Είχε αργήσει. Ήταν επτά και είκοσι, και η πρόσκληση ήτανε για τις επτά.

Πώς έφυγε από το υπουργείο! Πώς τα παράτησε όλα, τα έγγραφα, το καλαμάρι, την πένα, τα συρτάρια του γραφείου του ανοιχτά, σύξυλα όλα, και κατέβηκε τη σκάλα, πηδώντας δυο δυο τα σκαλοπάτια! Τον συνάντησε ο προσω-

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

πάρχης την ώρα που έφευγε. Κάτι του είπε, πώς έβγαινε έτσι χωρίς άδεια εξόδου, δεν του έδωσε σημασία.

Τον είχε αρπάξει ένα χέρι δυνατό, πολύ δυνατό, μια δύναμη που φούντωσε άξαφνα μέσα του, εκεί που ήτανε στο γραφείο του, Παρασκευή απόγευμα ήτανε και είχανε απογευματινή εργασία 5-8, και τον έκανε να τα παρατήσει όλα σύξυλα.

Πλησιάζανε. Έπρεπε να πάρει κάτι. Δεν μπορούσε να πάει με άδεια χέρια. Έπρεπε να πάει κάτι. Γλυκά, λουλούδια... Ένα ανθοπωλείο ήταν εκεί, δεξιά, στο δρόμο τους. Κατέβηκε από το ταξί, πήρε ένα μπουκέτο τριαντάφυλλα. Κόκκινα τριαντάφυλλα.

Φτάσανε. Βαστώντας τα λουλούδια, χτύπησε το κουδούνι. Η καρδιά του χτύπαγε πολύ γρήγορα και πολύ δυνατά. Ψ'ηλά, στο τρίτο πάτωμα, φωτισμένα παράθυρα. Ακουγότανε ακορντεόν να παίζει.

Η πόρτα άνοιξε. Μπήκε. Μια ξύλινη στριφτή σκάλα. Ανέβηκε γρήγορα, οι ρευματισμοί του είχανε πάει περίπατο.

Στο κεφαλόσκαλο, δυο αγόρια, ένα κορίτσι. Γύρω στα δεκατέσσερα, δεκαπέντε χρόνια. Στάθηκε στο προτελευταίο σκαλοπάτι.

«Ο "Ξανθός Ιππότης"», είπε.

Το είπε έτσι όπως θα 'λεγε τ' όνομά του για να συστηθεί.

«Δε θα 'ρθει;» ρώτησε το ένα αγόρι, το ψηλότερο.

«Τι; Δε θα 'ρθει;» ρώτησε τ' άλλο.

«Είναι άρρωστος;» ρώτησε ξανά το πρώτο.

«Τι κρίμα!» είπε το κορίτσι. «Ήθελα πολύ να τον γνωρίσω».

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

Αυτός κοίταξε και τα τρία παιδιά, αμίλητος. Δεν μπορούσε να πει λέξη.

Άξαφνα, με μιαν απότομη κίνηση, έβαλε τα λουλούδια, τα κόκκινα τριαντάφυλλα, στα χέρια του κοριτσιού, έκανε στροφή, κατέβηκε τη σκάλα γρήγορα γρήγορα, βγήκε έξω, από ψηλά, στο τρίτο πάτωμα, ακουγότανε το ακορντεόν να παίζει ένα χαρούμενο σκοπό, τράβηξε μες στη σκοτεινή νύχτα, τα χέρια του ήτανε άδεια τώρα, το στήθος του άδειο τώρα.

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

Η σαρξ

Διάβαζε τον ψαλμό ΞΘ΄, όταν άκουσε τη βροχή που είχε πιάσει.

Βρέχει, σκέφτηκε. *Περίεργο! Δε φαινόταν από νωρίς πως ήτανε για βροχή ο καιρός*.

Διέκοψε απότομα τους συλλογισμούς του. Η βροχή ήταν ένα εξωτερικό γεγονός και δεν άξιζε να διακόψει τον ψαλμό γι' αυτήν. Ξανάρχισε τον ψαλμό!

«*μεγαλυνθήτω ο Κύριος, οι αγαπώντες το σωτήριόν σου. Εγώ δε πτωχός ειμί και πένης· ο θεός, βοήθησόν μοι*».

Έξω η βροχή δυνάμωνε ολοένα.

Είχε δυο βδομάδες περίπου που είχε εγκατασταθεί σ' αυτήν τη συνοικία. Ήτανε η πρώτη του ενορία. Η αλήθεια είναι πως είχε ζητήσει ο ίδιος να τοποθετηθεί σε λαϊκή συνοικία. Είχε πει στους αρμοδίους:

«Θα ήθελα ν' αρχίσω το στάδιό μου ως εφημέριος σε μια λαϊκή συνοικία».

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

Οι δυο αυτές λέξεις, «λαϊκή συνοικία», χτυπούσανε μέσα του με παράξενο ήχο. *Είμαι ένας ρομαντικός, φαίνεται*, συλλογιζότανε καμιά φορά. Ήτανε νέος και δεν είχε ως τότε την ευκαιρία να γνωρίσει τη ζωή από πολλές πλευρές. Η οικογένειά του, μια μικροαστική οικογένεια. Ο πατέρας του, τραπεζικός υπάλληλος. Είχε πεθάνει πρόπερσι. Από αυτόν είχε κληρονομήσει το φόβο του Θεού και την αφοσίωση στις εντολές Του. Γράφτηκε στη Θεολογική Σχολή, τελειώνοντας το γυμνάσιο, και τ' όνειρό του ήτανε να γίνει ιερεύς. Να υπηρετήσει έτσι το Θεό. Να φέρει κοντά στον Ποιμένα όσο μπορούσε περισσότερα «απολωλότα πρόβατα».

Από τη διπλανή κάμαρα ακουγότανε η βαριά ανάσα της γυναίκας του. Η πόρτα ήτανε μισάνοιχτη.

Δυο βδομάδες μονάχα είχε σ' αυτήν τη συνοικία, όμως είχε κιόλας την ευκαιρία να διαπιστώσει πως οι ενορίτες του, στη μεγάλη τους πλειοψηφία, ήτανε μακριά από το δρόμο του Θεού. Ιδίως από άποψη ηθών, η κατάσταση απελπιστική. Ωστόσο, ο ίδιος δεν απελπιζότανε. Την περασμένη Κυριακή είχε μιλήσει στη μικρή εκκλησία πάνω στο θέμα των ηθών. Πύρινος ο λόγος του. Έκανε μεγάλη εντύπωση. Και κατάστρωνε το σχέδιό του, που θα το έβαζε σ' εφαρμογή το συντομότερο. Είχε έρθει κιόλας σ' επαφή με μερικούς ευσεβείς ενορίτες, μέλη μιας χριστιανικής οργάνωσης, που ήτανε κι αυτοί σύμφωνοι πως η διαφθορά είχε προχωρήσει πολύ στη συνοικία τους.

«Οι εγκόσμιοι πειρασμοί κυριαρχούν εις την συνοικίαν μας», είπε, σε μια συγκέντρωση που κάνανε, ο μεγαλύτερος

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

μπακάλης της γειτονιάς, που ήταν εξέχον μέλος της χριστιανικής οργάνωσης. (Στην Κατοχή, είχε πλουτίσει με τη μαύρη αγορά αλλά τούτο δεν είχε σημασία για τη χριστιανική οργάνωση. Έτερον εκάτερον...)

«Η σαρξ!» πετάχτηκε ένας άλλος, έμπορος ψιλικών. «Προπαντός, η σαρξ!»

Η φωνή του είχε τόνο υστερικό.

«Επιμένω επί της σαρκός!» συνέχισε, και το καρύδι στο λαιμό του ανεβοκατέβαινε.

«Και εγώ επιμένω επί του αλκοολισμού!» είπε κάποιος άλλος.

Ο καθένας είχε κάτι και σ' αυτό επέμενε. Ο εφημέριός τους τους ησύχασε, και καταλήξανε όλοι στο συμπέρασμα πως πρέπει να προχωρήσουν με σχέδιο μελετημένο καλά, για να κατατροπώσουν τη διαφθορά.

Διάβαζε τώρα τον ψαλμό Ος΄. Ρεύτηκε την ψαρόσουπα που είχε φάει πριν από λίγο. Η γυναίκα του την πετύχαινε πολύ.

Η βροχή συνεχιζόταν με την ίδια ένταση.

Ξαφνικά, δυνατά χτυπήματα στην πόρτα.

«Ανοίχτε!» μια φωνή που του φάνηκε παιδική.

Έριξε το παλτό του, γιατί ήτανε με τα νυχτικά του, άνοιξε. Μπήκε ένα αγόρι, ίσαμε δώδεκα χρονών, μούσκεμα από τη βροχή.

«Τι συμβαίνει;» το ρώτησε.

«Μ' έστειλε η μάνα μου, είν' ένας πεθαμένος, λέει, και

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

να κάνεις γρήγορα να τον μεταλάβεις, λέει, γιατί όπου να ’ναι πεθαίνει».

Του έδωσε μια πετσέτα να σκουπιστεί.

«Δε βαριέσαι», έκανε το παιδί και την άφησε.

Ήθελε να ντυθεί. Στην κρεβατοκάμαρα κοιμόταν η γυναίκα του, φοβότανε μην την ξυπνήσει.

«Γύρισε το κεφάλι σου στον τοίχο», είπε του παιδιού για να περάσει το παντελόνι του.

Το είδε που τον κρυφοκοίταζε.

Φοβερή εξαχρείωσις! συλλογίστηκε.

Βγήκανε, τέλος, οι δυο τους. Θα πέρναγε από την εκκλησία να πάρει το δισκοπότηρο. Είχε αφήσει ένα σημείωμα, δυο λόγια στη γυναίκα του, μην ξυπνήσει και δεν τον δει και τρομάξει.

Η βροχή έπεφτε πάντα δυνατή. Μπροστά πήγαινε το παιδί.

«Πού μένει;» το ρώτησε.

«Παρακάτω».

Το παιδί δεν είχε όρεξη για κουβέντα. Βάδιζε μπροστά κι η βροχή το χτυπούσε. Ακολουθούσε αυτός, βαστώντας το δισκοπότηρο σφιχτά στο στήθος του.

Βαδίζοντας, η σκέψη του δούλευε. Ήταν η πρώτη φορά που θα κοινωνούσε ετοιμοθάνατο. Ήτανε φυσικό να ’ναι συγκινημένος. Και μάλιστα, που τύχαινε η πρώτη αυτή φορά να ’ναι σε μια περιοχή όπου οι άνθρωποι είχανε ξεχάσει το Θεό και ζούσανε στην αμαρτία.

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

Προσευχήθηκε, περπατώντας, και ζήτησε από το Θεό να του δώσει δύναμη, κείνη τη νύχτα, να φέρει κοντά του ένα «απολωλός πρόβατον».

Το παιδί βούλιαξε σε μια λακκούβα γεμάτη νερό.

«Τα κέρατά σου, δήμαρχε!» βλαστήμησε.

Συλλογίστηκε πως έπρεπε να του κάνει την παρατήρηση για τις βλαστήμιες που έλεγε κάθε τόσο. Θα του μιλούσε αργότερα.

«Εδώ 'μαστε», είπε το παιδί.

Το δωμάτιο, 3×3 περίπου, ήτανε στο βάθος της αυλής. Κι ο άνθρωπος ήτανε μόνος εκεί, στο σιδερένιο κρεβάτι, το κεφάλι του και το ένα χέρι, το αριστερό, έξω από την κουβέρτα.

Από ένα άλλο δωμάτιο ακουγότανε γραμμόφωνο.

«Έχει γούστο να πέθανε κιόλας», είπε το παιδί.

Δεν προχώρησε όμως. Στάθηκε στην άκρη του κρεβατιού και κοίταζε.

Μια λάμπα πετρελαίου, πάνω σ' ένα μικρό τραπέζι, έριχνε λιγοστό φως. Στο γυαλί της, μια φουρκέτα.

Έκλεισε την ομπρέλα του. Άφησε το δισκοπότηρο στο τραπέζι κι έσκυψε πάνω στον άνθρωπο. Ήταν ακίνητος, με κλειστά μάτια. Ίσαμε εξήντα χρονών. Όμως δεν είχε πεθάνει. Ανάσαινε.

Η βροχή εξακολουθούσε, πιο δυνατή. Κείνη τη στιγμή, τον είδε που άνοιξε τα μάτια του. Ήθελε να μιλήσει, αλλά δεν ήξερε πώς ν' αρχίσει. Ο άνθρωπος ξανάκλεισε τα μάτια κι έπεσε στο λήθαργό του.

«Δεν πέθανε», είπε το παιδί από τη γωνιά.

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

«Όχι», είπε αυτός.

Γίνηκε σιωπή. Σε λίγο ρώτησε:

«Μόνος του είναι;»

«Ναι».

«Είναι καιρός που αρρώστησε;»

«Είναι».

«Τι έχει;»

Το παιδί ήθελε να πει «πείνα», δεν είπε τίποτα. Του φάνηκε παράξενο που ο παπάς δεν είχε καταλάβει ακόμα τι έτρεχε κει μέσα, που δεν είχε καταλάβει τι αρρώστια είχε ο άνθρωπος. Δεν ήταν βέβαια παρών ο παπάς τις προάλλες που ήρθε ο γιατρός και είπε: «Δε γίνεται τίποτα. Είναι πολύ εξαντλημένος. Είναι πολύ αργά».

Κοίταξε γύρω του. Το δωμάτιο είχε μερικά έπιπλα, το σιδερένιο κρεβάτι, το τραπέζι, μια καρέκλα κι ένα ντουλάπι.

Ήταν κι ένα ημερολόγιο στον τοίχο. Έδειχνε Πέμπτη, 10 Ιουλίου, ενώ ήτανε Νοέμβρης.

Ήτανε ακόμα ένα κάδρο που παρίστανε ένα ειδυλλιακό τοπίο. Κι ένα δίπλωμα απονομής πολεμικού μεταλλίου, σε κάδρο, μαζί με το μετάλλιο.

Ο άνθρωπος άνοιξε τα μάτια του.

«Ήρθες;» είπε.

Η φωνή του έβγαινε με πολύν κόπο από μέσα του.

«Ναι», είπε. «Ήρθα».

«Γιατί φοράς μαύρα;» ρώτησε ο άνθρωπος.

Κοίταξε το παιδί. Η ανάσα του ανθρώπου γινόταν ολοένα και πιο βαριά.

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

«Ήθελα να σου μιλήσω», είπε, κι έσκυψε πάνω στο κατακίτρινο πρόσωπο.

Να, τώρα θα του έλεγε για το Θεό, για την αιωνιότητα. Όμως, ο άνθρωπος έκλεισε ξανά τα μάτια του.

Το γραμμόφωνο στο διπλανό δωμάτιο έπαιζε πάντα. Το παιδί στεκότανε σαν απολιθωμένο, στο βάθος.

Ακούμπησε το χέρι του στο μέτωπο του ανθρώπου. Ήτανε ιδρωμένο. Ένας ιδρώτας παγωμένος.

Πήρε το δισκοπότηρο από το τραπέζι. Έγνεψε του παιδιού, που ήρθε κοντά και τον ανασήκωσε λίγο. Άνοιξε τα μάτια του.

Έβαλε μετάληψη στη λαβίδα.

«Έλα», είπε.

Μισάνοιξε το στόμα του.

Πήγε να πει αυτός:

«Εις το όνομα του Πατρός...»

Δεν πρόλαβε να μιλήσει.

«Δώσ' μου!» είπε ο άνθρωπος, προτού καταπιεί καλά καλά.

Τον κοίταξε.

«Δώσ' μου!»

Το στόμα του, μισάνοιχτο, περίμενε. Κι αυτός που ήταν έτοιμος να πει για την αιωνιότητα! Μια σύγχυση ήτανε μέσα του.

«Δώσ' μου!»

Κάτι ξέσπασε μες στο στήθος του, μια στοργή, μια τρυφερότητα, σαν πατέρας ένιωθε που ταΐζει το παιδί του που πει-

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

νάει. Άρχισε να δίνει τη μια κουταλιά ύστερ' από την άλλη.

Τα μάτια του ανθρώπου ήταν αλλιώτικα τώρα. Τα μάτια του παιδιού ήταν αλλιώτικα τώρα.

Η βροχή έπεφτε πάντα. Το γραμμόφωνο έπαιζε πάντα.

«Θεέ μου!» είπε ο άνθρωπος.

Δεν είπε τίποτα αυτός.

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

Το ποτάμι

Η διαταγή ήτανε ξεκάθαρη: Απαγορεύεται το μπάνιο στο ποτάμι, ακόμα και να πλησιάζει κανένας σε απόσταση λιγότερο από διακόσια μέτρα. Δε χώραγε λοιπόν καμιά παρανόηση. Όποιος την παρέβαινε τη διαταγή, θα πέρναγε στρατοδικείο.

Τους τη διάβασε τις προάλλες ο ίδιος ο ταγματάρχης. Διέταξε γενική συγκέντρωση, όλο το τάγμα, και τους τη διάβασε. Διαταγή της Μεραρχίας! Δεν ήτανε παίξε γέλασε.

Είχανε κάπου τρεις βδομάδες που είχαν αράξει δώθε από το ποτάμι. Κείθε από το ποτάμι ήταν ο εχθρός, οι Άλλοι όπως τους λέγανε πολλοί.

Τρεις βδομάδες απραξία. Σίγουρα δε θα βάσταγε πολύ τούτη η κατάσταση, για την ώρα όμως επικρατούσε ησυχία.

Και στις δυο όχθες του ποταμού, σε μεγάλο βάθος, ήτανε δάσος. Πυκνό δάσος. Μες στο δάσος είχανε στρατοπεδεύσει και οι μεν και οι δε.

Οι πληροφορίες τους ήτανε πως οι Άλλοι είχανε δυο τάγματα εκεί. Ωστόσο, δεν επιχειρούσαν επίθεση, ποιος ξέρει τι

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

λογαριάζανε να κάνουν. Στο μεταξύ, τα φυλάκια, και από τις δυο μεριές, ήταν εδώ κι εκεί κρυμμένα στο δάσος, έτοιμα για παν ενδεχόμενο.

Τρεις βδομάδες! Πώς είχανε περάσει τρεις βδομάδες! Δε θυμόντουσαν σ' αυτόν τον πόλεμο, που είχε αρχίσει εδώ και δυόμισι χρόνια περίπου, άλλο τέτοιο διάλειμμα σαν και τούτο.

Όταν φτάσανε στο ποτάμι, έκανε ακόμα κρύο. Εδώ και μερικές μέρες, ο καιρός είχε στρώσει. Άνοιξη πια!

Ο πρώτος που γλίστρησε κατά το ποτάμι ήτανε λοχίας. Γλίστρησε ένα πρωινό και βούτηξε. Λίγο αργότερα, σύρθηκε ως τους δικούς του, με δυο σφαίρες στο πλευρό. Δεν έζησε πολλές ώρες.

Την άλλη μέρα, δυο φαντάροι τραβήξανε για κει. Δεν τους ξαναείδε πια κανένας. Ακούσανε μονάχα πυροβολισμούς, και ύστερα σιωπή.

Τότε βγήκε η διαταγή της Μεραρχίας.

Ήτανε ωστόσο μεγάλος πειρασμός το ποτάμι. Τ' ακούγανε που κυλούσε τα νερά του και το λαχταρούσανε. Αυτά τα δυόμισι χρόνια, τους είχε φάει η βρόμα. Είχανε ξεσυνηθίσει ένα σωρό χαρές. Και να, τώρα, που είχε βρεθεί στο δρόμο τους αυτό το ποτάμι. Αλλά η διαταγή της Μεραρχίας...

«Στο διάολο η διαταγή της Μεραρχίας!» είπε μέσ' από τα δόντια του κείνη τη νύχτα.

Γύριζε και ξαναγύριζε και ησυχία δεν είχε. Το ποτάμι ακουγότανε πέρα και δεν τον άφηνε να ησυχάσει.

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

Θα πήγαινε την άλλη μέρα, θα πήγαινε οπωσδήποτε. Στο διάολο η διαταγή της Μεραρχίας!

Οι άλλοι φαντάροι κοιμόντουσαν. Τέλος τον πήρε κι αυτόν ο ύπνος. Είδε ένα όνειρο, έναν εφιάλτη. Στην αρχή, το είδε όπως ήτανε: ποτάμι. Ήτανε μπροστά του αυτό το ποτάμι και τον περίμενε. Κι αυτός, γυμνός στην όχθη, δεν έπεφτε μέσα. Σα να τον βάσταγε ένα αόρατο χέρι. Ύστερα το ποτάμι μεταμορφώθηκε σε γυναίκα. Μια νέα γυναίκα, μελαχρινή, με σφιχτοδεμένο κορμί. Γυμνή, ξαπλωμένη στο γρασίδι, τον περίμενε. Κι αυτός, γυμνός μπροστά της, δεν έπεφτε πάνω της. Σα να τον βάσταγε ένα αόρατο χέρι.

Ξύπνησε βαλαντωμένος· δεν είχε ακόμα φέξει...

Φτάνοντας στην όχθη, στάθηκε και το κοίταζε. Το ποτάμι! Ώστε υπήρχε λοιπόν αυτό το ποτάμι; Ώρες ώρες, συλλογιζότανε μήπως δεν υπήρχε στ' αλήθεια. Μήπως ήτανε μια φαντασία τους, μια ομαδική ψευδαίσθηση.

Είχε βρει μια ευκαιρία και τράβηξε κατά το ποτάμι. Το πρωινό ήτανε θαύμα! Αν ήτανε τυχερός και δεν τον παίρνανε μυρουδιά... Να πρόφταινε μονάχα να βουτήξει στο ποτάμι, να μπει στα νερά του, τα παρακάτω δεν τον νοιάζανε.

Σ' ένα δέντρο, στην όχθη, άφησε τα ρούχα του, και όρθιο πάνω στον κορμό το τουφέκι του. Έριξε δυο τελευταίες ματιές, μια πίσω του, μην ήτανε κανένας από τους δικούς του, και μια στην αντίπερα όχθη, μην ήτανε κανένας από τους Άλλους. Και μπήκε στο νερό.

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

Από τη στιγμή που το σώμα του, ολόγυμνο, μπήκε στο νερό, τούτο το σώμα που δυόμισι χρόνια βασανιζότανε, που δυο τραύματα το είχανε ως τώρα σημαδέψει, από τη στιγμή αυτή ένιωσε άλλος άνθρωπος. Σα να πέρασε ένα χέρι μ' ένα σφουγγάρι μέσα του και να τα 'σβησε αυτά τα δυόμισι χρόνια.

Κολυμπούσε πότε μπρούμυτα, πότε ανάσκελα. Αφηνότανε να τον πηγαίνει το ρεύμα. Έκανε και μακροβούτια...

Ήταν ένα παιδί τώρα αυτός ο φαντάρος, που δεν ήτανε παρά είκοσι τριών χρονών, κι όμως τα δυόμισι τελευταία χρόνια είχαν αφήσει βαθιά ίχνη μέσα του.

Δεξιά κι αριστερά, και στις δυο όχθες, φτερουγίζανε πουλιά, τον χαιρετούσανε περνώντας πότε πότε από πάνω του.

Μπροστά του, πήγαινε τώρα ένα κλαδί που το έσερνε το ρεύμα. Βάλθηκε να το φτάσει μ' ένα μονάχα μακροβούτι. Και το κατάφερε. Βγήκε από το νερό ακριβώς δίπλα στο κλαδί. Ένιωσε μια χαρά! Αλλά την ίδια στιγμή είδε ένα κεφάλι μπροστά του, κάπου τριάντα μέτρα μακριά.

Σταμάτησε και προσπάθησε να δει καλύτερα.

Και κείνος που κολυμπούσε εκεί τον είχε δει, είχε σταματήσει κι αυτός. Κοιτάζονταν.

Ξανάγινε αμέσως αυτός που ήτανε και πρωτύτερα: ένας φαντάρος που είχε κιόλας δυόμισι χρόνια πόλεμο, που είχε έναν πολεμικό σταυρό, που είχε αφήσει το τουφέκι του στο δέντρο.

Δεν μπορούσε να καταλάβει αν αυτός αντίκρυ του ήτανε από τους δικούς του ή από τους Άλλους. Πώς να το καταλά-

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

βει; Ένα κεφάλι έβλεπε μονάχα. Μπορούσε να 'ναι ένας από τους δικούς του. Μπορούσε να 'ναι ένας από τους Άλλους.

Για μερικά λεπτά, και οι δυο τους στέκονταν ακίνητοι στα νερά. Τη σιωπή διέκοψε ένα φτάρνισμα. Ήταν αυτός που φταρνίστηκε, και κατά τη συνήθειά του βλαστήμησε δυνατά. Τότε εκείνος αντίκρυ του άρχισε να κολυμπάει γρήγορα προς την αντίπερα όχθη. Κι αυτός όμως δεν έχασε καιρό. Κολύμπησε προς την όχθη του μ' όλη του τη δύναμη. Βγήκε πρώτος. Έτρεξε στο δέντρο που είχε αφήσει το τουφέκι του, το άρπαξε. Ο Άλλος ότι έβγαινε από το νερό. Έτρεχε τώρα κι εκείνος να πάρει το τουφέκι του.

Σήκωσε το τουφέκι του αυτός, σημάδεψε. Του ήτανε πάρα πολύ εύκολο να του φυτέψει μια σφαίρα στο κεφάλι. Ο Άλλος ήτανε σπουδαίος στόχος έτσι καθώς έτρεχε ολόγυμνος, κάπου είκοσι μέτρα μονάχα μακριά.

Όχι, δεν τράβηξε τη σκανδάλη. Ο Άλλος ήταν εκεί, γυμνός όπως είχε έρθει στον κόσμο. Κι αυτός ήταν εδώ, γυμνός όπως είχε έρθει στον κόσμο.

Δεν μπορούσε να τραβήξει. Ήτανε κι οι δυο γυμνοί. Δυο άνθρωποι γυμνοί. Γυμνοί από ρούχα. Γυμνοί από ονόματα. Γυμνοί από εθνικότητα. Γυμνοί από τον χακί εαυτό τους.

Δεν μπορούσε να τραβήξει. Το ποτάμι δεν τους χώριζε τώρα, αντίθετα τους ένωνε.

Δεν μπορούσε να τραβήξει. Ο Άλλος είχε γίνει ένας άλλος άνθρωπος τώρα, χωρίς άλφα κεφαλαίο, τίποτα λιγότερο, τίποτα περισσότερο.

Χαμήλωσε το τουφέκι του. Χαμήλωσε το κεφάλι του. Και

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

δεν είδε τίποτα ως το τέλος, πρόφτασε να δει μονάχα κάτι πουλιά που φτερουγίσανε τρομαγμένα σαν έπεσε από την αντικρινή όχθη η τουφεκιά, κι αυτός, γονάτισε πρώτα, ύστερα έπεσε με το πρόσωπο στο χώμα.

© Ελένη Σαμαράκη, 2013 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., 2013

Αυλές, ράγες, έρημοι δρόμοι, γειτονιές, καφενεία, γραφεία, στρατόπεδα, λεωφορεία σκοτεινά, παλιά τετράδια, περιοδικά, εφημερίδες, λαχεία, σκισμένα χαρτιά· μ' αυτά και άλλα ταπεινά υλικά δείχνει να συναρμολογεί τις ιστορίες του ο Σαμαράκης σ' αυτό το πιο τρυφερό και ίσως πιο σπαρακτικό απ' όλα τα βιβλία του.

Οι ιστορίες στο *Ζητείται Ελπίς* είναι παραπάνω από συγκινητικές. Έτσι ίσως εξηγείται που απ' το σύνολο του έργου του αυτές εδώ οι ιστορίες έχουν διαβαστεί από όλους όσοι υπήρξαν παιδιά και επιμένουν να διασώζουν μέσα τους την παιδικότητα του φρονήματος, του δέους και της αγάπης για τον κόσμο και τα πράγματα.

Αλλά είναι και *απεγνωσμένες* αυτές οι ιστορίες με τα χιόνια και τα τρένα και τις ομίχλες, και γι' αυτό έχουν την εντιμότητα, αλλά και το δικαίωμα και τη γενναιότητα να ζητούν ελπίδα αυθεντική και ακέραιη, αυτή που ο άνθρωπος τη ζητά μόνο όταν απελπιστεί, μόνο όταν κοιτάξει κατάματα το ζόφο της απόγνωσης.

Στο ομότιτλο διήγημα, ένας τέτοιος άνθρωπος, ένας εκλεκτός της απόγνωσης, μπαίνει στο καφενείο και σ' ένα σκισμένο χαρτί τολμά και γράφει: «Ζητείται ελπίς».

Μήπως αυτός ο άνθρωπος δεν είναι ήδη ο Αντώνης Σαμαράκης; Μήπως δε συνοψίζεται όλο το έργο του σε αυτό το βαθιά ανθρώπινο, αποφασιστικό και αδιαπραγμάτευτο αίτημα για ελπίδα και πίστη και αγάπη για τον άνθρωπο όλων των εποχών και όλων των τόπων;

ISBN 978-618-01-0316-8

ΚΩΔ. ΜΗΧΣΗΣ: 13655

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΪΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ΕΣΕΙΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ ΠΑΝΤΑ Σ' ΕΠΑΦΗ